

Любомир ПИРИГ

ФІЛАТЕЛІЯ ПРО МАЛЬОВНИЧУ УКРАЇНУ ТА ЇЇ ТВОРЦІВ

Малярство — чи не найпопулярніша тема філателії. Образотворче мистецтво — вдячний об'єкт колекціонування. Адже завдяки репродукціям мистецьких творів, портретів митців на поштових марках, конвертах колекціонер створює своєрідну мінікартинну художню галерею. У зв'язку з цим філателія є вагомим чинником пропаганди мистецьких досягнень, історії мистецтва народу, держави у світовому обсязі.

Уявлення про мистецтво наших пращурів можна отримати, розглядаючи поштову мініатюру, випущену 1994 р. до 100-річчя відкриття Трипільської культури (V–III тисячоліття до н. е.) Вікентієм Хвойкою.

Чи не зразком праукраїнського живопису можна вважати викарбувані в XII–III тисячолітті до н. е. фігури і силуети на знахідках Кам'яної могили (конв., 2004 р.)?

У розповіді про українське малярство не обминути жанрів народної картини, народного декоративного розпису. Найпопулярнішим зразком народної картини є відомий з XVI–XVII ст. «Козак Мамай». Репродукція одного з численних варіантів «Козака Мамаю» прикрасила конверт і пам'ятковий штампель до 16-ї Республіканської філателістичної виставки, присвяченої 500-річчю українського козацтва (Запоріжжя, 24.11.–01.12.1991). «Козак Мамай» послужив основою малюнка на конверті, випущеного Товариством українських філателістів у Чикаго, з пам'ятковим штампелем з написом англійською мовою: «Бандура — український національний інструмент» (філателістична виставка «Українпекс-89», 08.10.1989). Приклад українського декоративного розпису Дніпропетровщини на одній з марок серії «Українське народне мистецтво» (1997) — «Півень».

Народне малярство у філателії представлено репродукціями відомих українських мисткинь. У 1998 р. надійшли в обіг дві поштові марки з репродукціями «Квітів у тумані» (1940), «Букету квітів» (1959) славної Катерини Білокур (1900–1961). У зчпці між цими двома марками — купон з портретом народної

художниці. На конверті Першого дня (25.12.1998, Київ) — репродукція ще одного «Букета квітів» (1960). До 100-річчя з дня народження К. Білокур у 2000 р. вийшов конверт з оригінальною маркою з портретом художниці (пам'ятковий штемпель 07.12.2000, Миргород).

Наступного 1999 р. філателія вшанувала ім'я і творчість Марії Примаченко (1908–1997) репродукціями її «Горохового звіра» та «Дикого чаклуна», між якими на купоні портрет художниці (штемпель Першого дня 22.12.1999, Київ). Портрет художниці з фрагментами її творів — на конверті 2008 р.

Портрет народної художниці Тетяни Пати (1884–1976) — на купоні між марками з репродукціями її «Кучерявців» (1950) та «Калини і птаха» (1957). Пам'ятковий штемпель Першого дня (Київ) задокументував надходження в обіг цих марок 21.07.2000 р.

У 2002 р. в серії «Скарби музеїв України» три поштові марки з репродукціями малюнків Ганни Собачко-Шостака (1883–1965): «Шпаківня» (1963), «Ваза з квітами» (1964) і «Ромашки» (1964). Конверт Першого дня з портретом художниці погашувався 09.08.2002 р. (Київ).

На межі з народним мистецтвом можна розцінювати твори дітей 6–9-річного віку, три репродукції з малюнків яких представлено на поштових марках серії «Світ очима дітей» (штемпель Першого дня 07.03.2001, Київ).

У 1979 р. до Міжнародного дня дитини поштою СРСР випущено серію із 4-х марок з дитячими малюнками. На одній із них відтворено малюнок «Дружба, мир» 12-річної Оленки Ліберди з Житомира, ще на одній — «Український танок» 12-річної Лілії Аістратової з Уссурійська. Чи реалізували себе дівчатка в «дорослому» малярстві?

У 2005 р. (штемпель Першого дня 14.10.2005, Київ) надійшли в обіг три поштові марки серії «Подай руку допомоги» (Наталія Гожая) — «Наркотикам — ні!», «Безпеці — зелене світло», «Чужих дітей немає». Малюнки виконані в дитячій манері.

Зразки українського професійного світського малярства (український іконопис заслуговує окремого викладу) відображено у філателії творами XVIII ст. Це малярські полотна художників-українців, що в силу історичних обставин працювали в Санкт-Петербурзі, наповнюючи своєю творчістю панівний тоді в столиці Російської імперії «малоросійський дух», привнесений з України видатними вченими, композиторами і музикантами, духовними особами: від челяді і до коханців придворних дам і цариць.

Репродукція твору Д. Левицького (1735–1822) з'явилася на марці СРСР 1972 р. (портрет М. І. Новикова). До 250-річчя народження художника надійшов в обіг конверт з його автопортретом, та написом «Російський художник Д. Г. Левицький» російською та українською мовами.

Видатним художником-портретистом того часу був В. Боровиковський (1757–1805). Фрагмент портрета В. В. Капніста його роботи — на одній з марок 1958 р., портрет Л. І. Лопухіної — на марці 1982 р. та на поштовій листівці 1956 р., портрет Г. Р. Державіна — на марці 1972 р. До 200-річчя народження художника надійшла в обіг поштова мініатюра Росії з його портретом, створеним 1826 р. його учнем І. В. Бугаєвським-Благодаровим (1873–1859). До цієї ювілейної дати випущена також марка з репродукцією портретів Г. Г. і В. Г. Гагаріних. Вище згаданий портрет, а також один з жіночих портретів художника (оригінальна марка) прикрасили конверт Пошти України 2007 р., який погашувався у Миргороді 04.08.2007 р.

З петербурзьких художників-українців того часу відомий А. Лосенко (1737–1773), який створив зображений на марках 1956 та 1972 рр. портрет російського автора Ф. Т. Волкова.

На численних філателістичних випусках відтворено картини близьких до України художників, які у ХІХ ст. поповнювали мистецькі здобутки Академії мистецтв у Санкт-Петербурзі: М. Ге, О. Ківшенко, М. Ярошенко. Портрет останнього відтворений на конверті 1971 р., який погашувався на батьківщині художника, в Полтаві, а також у Кисловодську до 125-річчя від дня його народження (14.12.1971). До 150-річчя М. Ярошенка видано немаркований конверт з його портретом і 14.12.1996 р. в Полтаві відбулося пам'яткове погашення. Низка поштових конвертів 1970-х рр., 1986 р., листівка 1967 р. нагадують про Будинок-музей М. Ярошенка у Кисловодську.

Із української тематики творів В. Тропініна (1776–1857), який близько 20-ти років жив і творив в Україні, відома тільки «Праля», репродукція якої була надрукована на поштовій листівці 1930 р.

Низку пейзажів України створив у 1892 р. К. Савицький (1844–1905), чий портрет можна бачити на конверті 1969 р. (ювілейний штемпель 06.06.1969, Таганрог). Портрет В. Васнецова (1848–1926) зображено на конверті Пошти України 1998 р. Митець працював над розписами Володимирського собору в Києві, брав участь в організації виставок київських художників. Внесок в розписи Володимирського собору, Кирилівської церкви зробив М. Врубель (1850–1910), портрет якого відтворений у візерунку оригінальної марки на конверті 1990 р., а його автопортрет надруковано на марці Росії 2006 р.

У 90-х рр. ХІХ ст. перебував на Донбасі російський художник М. Касаткін (1859–1930). З того часу відома його картина «Шахтарка», яка була відтворена на конверті та поштовій марці, випущених до 100-річчя Товариства пересувних художніх виставок (пам'ятковий штемпель 14.10.1971, Москва).

Ім'я українського художника К. К. Костанді (1852–1921) філателія вшанувала випуском в серії «Изобретательное искусство Украины» (штемпель

Першого дня 15.11.1979, Київ) репродукції на поштовій марці та на конверті його картини «В люди». На купонах до марок цієї серії, на конвертах були пояснювальні написи російською та українською мовами. У 2002 р. конверт з портретом художника випустила Пошта України.

До 150-річчя А. Куїнджі (1841–1910) надійшли в обіг марки з репродукціями його картин «Вечір на Україні» та «Березовий гай» із портретом художника на купоні між цими марками, вийшов конверт з його портретом з двомовним підписом «Російський живописець-пейзажист», відбулося пам'яткове погашення (українською, 25.01.1991, Донецьк). Цього ж дня в Москві погашувалися згадані марки штемпелем Першого дня на немаркованому конверті з портретом художника.

Під небом України творив видатний художник — мариніст І. К. Айвазовський (1817–1900). Присвяченого його творчості філателістичного матеріалу багато. У 2005 р. вперше Пошта України видала дві марки з репродукціями його картин («Море. Коктебель», 1853 і «Вежі на скелі біля Босфору», 1859), на купоні між якими зображено будинок Національної картинної галереї його імені у Феодосії, 125-річчя якої відзначено того року. На конверті до пам'яткового погашення (29.07.2005, Феодосія) у візерунку штемпеля — портрет художника.

Мальовничість Криму відображена у творчості російського художника Ф. О. Васильєва (1850–1873), одна з картин якого відтворена на поштовій марці 1975 р.

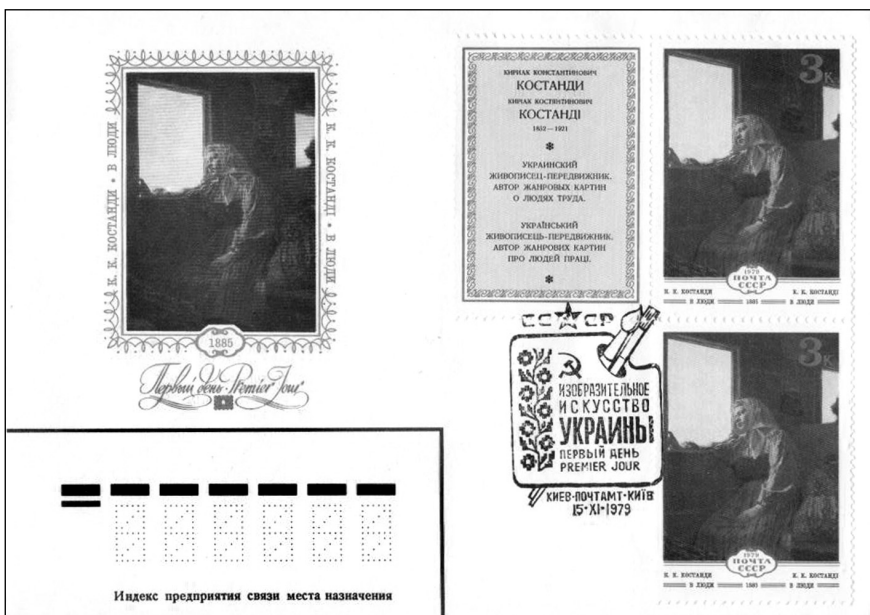
Мистецька шевченкіана знайшла широке висвітлення в нашій публікації «Тарас Шевченко — художник в дзеркалі філателії» (Образотворче мистецтво. — 2008. — № 1. — С. 24–26. // Філателія України. — 2008. — № 2. — С. 13–15. // Шевченківський краєзнавчий альманах. — 2007. — Київ. — С. 43–46, 53–55). 2008 р. у серії «Перлини мистецького спадку Тараса Шевченка» з'явилися репродукції ще 3-х його картин: «Циганка-ворожка» (1841), «Катерина» (1842) і «Автопортрет» (1840). На полях аркушів марок — слова з окремих віршів Поета, із Постанови Ради Академії мистецтв (1841), із спогадів І. Сошенка. Тут же, на полях — автопортрет 1845 р., портрет Т. Шевченка і малюнок «Тарас Шевченко за роботою» В. Штернгберга (1840), репродукції 3-х рисунків Шевченка (олівець, чорнило) 1831–1841 рр.

Друзями Т. Шевченка після заслання були український художник і поет П. М. Соколов (1827–1887, конв. 2002), художник А. М. Мокрицький (1810–1870, конв. 1988 р.). З останнім Шевченко був знайомий ще до заслання.

Ілля Рєпін (1844–1930) ніколи не забував свого українського походження й створив, за неповним переліком, близько 180 картин і етюдів, тематично пов'язаних з Україною, її історією, побутом. В 1888 р. на замовлення Наукового Товариства ім. Т. Шевченка він завершив роботу над портретом Шевченка (з фотографії 1859–1860 рр.), який прикрасив марки 1939, 1957, 1964 рр., болгарську марку 1961 р., конверти 1983, 1988, 1989 рр., конверт до 125-річчя НТШ 1998 р. Філателістична репініана дуже багата, але щодо україніки, то, крім портрета Шевченка, на філателістичних випусках відтворено його картину «Запорозжі пишуть листа турецькому султанові» (1878–1891) — на 4-х марках 1944 р., на марках (по одній) 1956 і 1969 рр., фрагмент — на конверті Пошти СРСР до філателістичної виставки «Великий Дніпро», присвяченої 500-літтю запорізького козацтва (1991, Дніпропетровськ), а також фрагмент картини «Гетьман» (портрет В. В. Тарнавського, Качанівка, 1880) — на марці України 1994 р.

Портрет Т. Шевченка на підставі його фотографії створив у 1871 р. І. М. Крамської (1837–1887; його портрет роботи М. Ярошенка на марці 1962 р., автопортрет — на блоці 1971 р). Портрет Поета, створений І. Крамським, послужив основою для поштової марки 1961 р.

Козацька тема в мистецько-філателістичній україністиці доповнюється малюнком М. Дерегуса «Дума про козака Голоту» (1960; марка 1988 р.). У 1954 р. видана марка з репродукцією «Переяславської ради» М. Дерегуса. Цього ж року видана поштова листівка з репродукцією картини М. І. Хмелька (1919–1996) «Навіки з Москвою, навіки з російським народом». Видання відповідали тогочасному трактуванню значення і наслідків Переяславської ради. Портрет М. Г. Дерегуса (1904–1997) зображено на конверті, пам'ятковий штемпель 05.12.2004, Київ.

У 1983 р. спілкою українських філателістів Австрії видано листівку до 300-річчя відсічі Відня від турків, на якій відтворено один із численних типів запорожців С. Васильківського (1854–1917, портрет на конверті з оригінальною маркою 2004 р.). Цей же малюнок — у візерунку офіційного пам'яtkового штемпеля з україномовним текстом: «300-ліття відсічі Відня і українські козаки» (Відень, 09.09.1983). До цієї дати в Австрії було випущено конверт ще з однією репродукцією малюнка С. Васильківського з надписами німецькою та українською мовами («Козацька кінна пошта»). Конверт погашувався 12.09.1983 р. (Відень, 1150) штемпелем з постаттю запорожця-кіннотника з шаблею і доставлявся кінною поштою.

З подією 1683 р. пов'язане ім'я Юрія Франца Кульчицького (?–1694), який зіграв важливу роль в організації відсічі Відня і першим у Європі запровадив вживання кави. 300-річчю відкриття ним у Відні кав'ярні присвячено пам'яtkовий штемпель з його портретом (Відень, 10.09.1983), листівку з його портретом і конверт з репродукцією картини художника Ф. Шамса «До синьої пляшки» (1862). Ще на одному конверті надруковано стародавній рисунок віденської кав'ярні «Кафе Централь» та штемпель з атрибутами кав'ярні (Відень, 11.09.1983). Постаць козака-кіннотника з шаблею — у візерунку штемпеля на конверті із зображенням Кульчицького в повний зріст випуще-

но у зв'язку з виставкою Спілки українських філателістів Австрії (Відень, 24.01.1975).

Російський художник І. М. Нікітін (бл. 1688–1741) створив у 1720-х рр. «Портрет напільного гетьмана», відтворений на марці 1972 р. Існує припущення, що це портрет І. Мазепи.

Може, пам'ятав про своє походження, про місце свого народження (Вишніця на Буковині) та навчання (Львівський університет), польський художник Ю. Косак (1824–1899). До серії поштових марок Польщі 1997 р. увійшла марка з репродукцією його картини «Повернення з походу»: козака-вершника зустрічає біля воріт селянського двору по-сільському одягнена жінка з дівчинкою.

До серії польських марок 1999 р., присвяченої відомій історичній трилогії Г. Сенкевича, увійшла марка, яка відобразила одну зі сцен з її головним героєм І. Богуном, чи не єдиним із козацьких полководців, до яких автор трилогії не проявив негативізму.

До вищезгаданої серії «Изобразительное искусство Украины» (1979), крім репродукції картини К. Костанді, про яку йшлося вище, увійшли «Катерина» Т. Шевченка, а також репродукції картин О. М. Лопухова «До Петрограда», М. Г. Бельського (1922–1994) «Робітничий ранок», В. М. Костецького (1905–1968) «Повернення», які за змістом та стилем відповідали панівній того часу ідеології «соціалістичного реалізму».

До цієї ж категорії малярських полотен, репродукованих на поштових марках, відносяться «Бесіда з Іллічем» (марки СРСР 1970 р., Гвінеї 1977 р.) художника О. О. Широкова (1923–1992), «Гвардійці Жовтня» М. М. Чепика (1920–1972; марка 1989 р.), «В. І. Ленін біля карти ГОЕЛРО» Л. О. Шматька (1917–1981; листівка СРСР 1957 р., марки СРСР і Куби 1967 р., Лаосу 1970 р.).

Це була данина панівній ідеології з боку художників, а відповідно й з боку державного поштового відомства (як бачимо, не тільки СРСР) з метою пропаганди цієї ідеології.

У 1946 р. Т. Н. Яблонська (1917–2005), перебуваючи з групою студентів Київського художнього інституту в с. Летава на Хмельниччині, виконала близько 300 малюнків та етюдів, на підставі яких було створене велике полотно «Хліб» (марка 1967 р. в серії «Третяковська галерея»).

Мистецтвознавці вважають, що найповніше передає зовнішність і духовний світ І. Франка його портрет, створений І. Трушем (1862–1941, 3 марки 1956 р.). Філателія вшанувала І. І. Труша випуском конверта 1969 р. та пам'ятковим штемпелем (18.03.1994, Львів).

Виданням поштових конвертів з портретами було вшановано багато українських художників:

1972 р. — Г. П. Світлицький (1872–1948), автопортрет, пам'ятковий штемпель 27.09.1972, Київ;

1983 р. — О. О. Шовкуненко (1884–1974);

1985 р. — Є. Я. Сагайдачний (1886–1961), М. С. Самокиш (1860–1962);

1986 р. — О. С. Пащенко (1906–1963), Страхов А. Й. (справж. Браславський, 1896–1979);

1988 р. — Л. Ю. Крамаренко (1888–1942, штемпель 13.01.1988, Умань Черкаської обл.), І. С. Їжакевич (1864–1962);

1990 р. — Ф. Ф. Манайло (1910–1978);

1991 р. — А. М. Ерделі (1891–1955), штемпель 25.05.1991, Ужгород;

1995 р. — А. Г. Лазарчук (1870–1934), конверт з портретом виданий Волинським краєзнавчим музеєм, штемпель 15.01.1995, Луцьк; М. Дольницька (1896–1974), самодіяльний конверт з репродукцією її картини «Дівчата на вітрі», штемпель 02.01.1995, Львів; О. П. Курилас (1870–1951), самодіяльний конверт, штемпель 07.08.1995, Щирець Львівської обл.;

1996 р. — Гец А. Л. (1896–1971), самодіяльний конверт, штемпель 13.04.1996, Львів;

199 р. — О. Ф. Саєнко (1899–1985), портрет художника у візерунку оригінальної марки;

2003 р. — А. І. Монастирський (1878–1969), портрет з репродукцією картини, оригінальна марка, штемпель 02.11.2003, Тернопіль; Я. В. Пстрак (1878–1916, штемпель 24.03.2003, Гвіздець Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.), Р. Ю. Сельський (1903–1990);

2004 р. — П. М. Горобець (1905–1974, штемпель 26.01.2005, Полтава;

2005 р. — О. Г. Сластіон (1855–1933; портрет з репродукцією фрагменту картини, оригінальна марка з краєвидом Миргорода); С. М. Гебус-Баранецька (1905–1985), портрет художниці на тлі львівського пейзажу); Н. Хасевич (1905–1952, конверт немаркований з портретом художника і невеличкими репродукціями його творів, штемпель 25.11.2005, Костопіль Рівненської обл.);

2006 р. — Л. І. Левицький (1906–1973; штемпель 07.08.2006, Тернопіль). У 2007 р. філателісти збагатили свої колекції конвертами, присвяченими художниці Л. М. Морозовій (1907–1977, київський пейзаж, оригінальна марка з портретом художниці); Д. Д. Бурлюку (1882–1967, штемпель 21.06.2007, Лебедин Сумської обл.), М. Л. Бойчуку (1882–1937, оригінальна марка з фрагментом розпису Луцьких казарм у Києві; штемпель 30.10.2007, Тернопіль). Конверт з портретами на конверті зліва та у візерунку оригінальної марки художника О. В. Грищенка (1883–1977) надійшов в обіг 2008 р.

У 1985 р. видано конверт з портретом В. І. Касіяна (1896–1978). Конверт 2005 р. погашувався пам'ятковим штемпелем у Снятині Івано-Франківської

обл. (01.01.2006). Десять років до того з'явилися самодіяльні конверти з чорно-білими репродукціями його «Гайдамаків», «Сну», «Хустини», з його портретом, які погашувалися до його 100-річного ювілею 01.01.1999 р. в Івано-Франківську.

Пам'ять Ф. Г. Кричевського (1879–1947) вшановано виданням конвертів у 1979 р. (портрет художника), у 1999 р. (портрет у візерунку оригінальної марки, репродукція картини), а також виходом марки з його портретом у 1997 р.

У 2005 р. видана марка з репродукцією «Вівчара» Г. В. Якутовича (1930–2001). На конверті, який погашувався 26.03.2005 (Київ), — репродукція його картини «Є у мене топір, топір...»

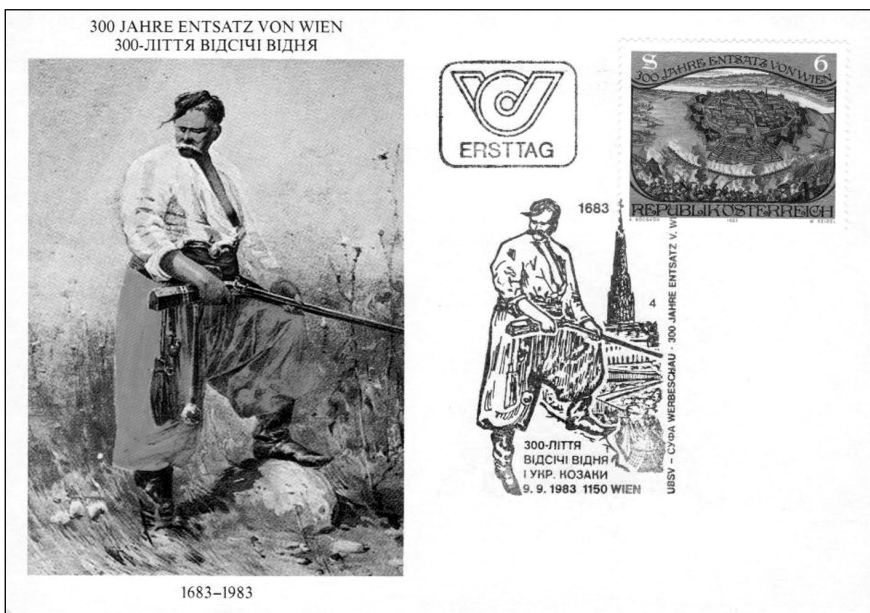
Одному з творців проектів поштових марок УНР 1918 р., художникові Г. І. Нарбути (1886–1920), присвячено конверти 1985 р. (портрет художника), 1997 р. (силует постаті, оригінальна марка). На поштовій листівці, присвяченій П. Г. Тичині (1990), — репродукція «Алегорії поезії» Г. Нарбути, яка повторена на поштовій марці України (штемпель Першого дня 10.03.2006, Київ на немаркованому конверті з портретом художника). На купоні блоку цей же портрет, над яким надпис українською та англійською мовами: «Твори митців України». Портрет Г. Нарбути на блоці, який надійшов у обіг 2008 р. до 90-річчя перших українських поштових марок поряд із зразками марок 1918 р. На іншому ювілейному блоці, поруч із зразками марок того часу, — портрет ще одного творця їх проектів художника А. Х. Середи (1890–1961). Марки вийшли в зубкованому та незубкованому варіантах.

Репродукції на марках творів О. О. Мурашка (1875–1919) — на одній з двох марок, присвячених 100-річчю Національного музею України (1999, «Портрет дівчини в червоному капелюсі») та на конверті, присвяченому 100-річчю Одеського художнього музею («У кафе»).

На одній з двох марок, присвячених Національному музеєві у Львові — репродукція «Далматинки» художника Т. Д. Копистинського (1844–1916). На непоштовому конверті з його автопортретом 15.04.1994 р. у Львові відбулося пам'яткове погашення до 150-річчя народження.

Упродовж 2002–2007 рр. Пошта України щорічно видавала марки в серії «Київ очима художників». Усього видано 25 поштових мініатюр таких художників: Т. Шевченко (2002, 3 марки); М. Сажин, В. Тім (2003, по 2 марки); М. Бурачек, П. Левченко, А. Маневич, невідомий художник (2004, по одній марці); Ю. Химич, С. Шишко (2005, по 2 марки); Ю. Кузнецова, Т. Кугай, Ю. В. Петровський, М. Лашкевич (по одній марці).

Не можна не згадати багатогранну творчу натуру в особі М. Башкирцевої (1858–1884). Розвиткові та удосконаленню вокальних здібностей дівчині завдала тяжка хвороба, але незважаючи на таке коротке життя (померла у 26-річ-

ному віці), Марія все ж встигла проявити свій непересічний малярський талант. Проживши понад половину свого життя за кордоном, вона, поки дозволяло здоров'я, навідувалася до своїх Гайворонців на Полтавщині, ніколи не втрачала духовного контакту з рідним краєм. До 150-річчя з дня її народження 2008 р. (у всіх українських довідкових виданнях помилково вказано рік народження художниці 1860-й) Пошта України випустила конверт з портретом художниці, авторки перекладеного на багато мов щоденника. В композиції оригінальної марки на конверті — репродукція її картини 1883 р. «Дошова парасолька». У рідних її Гайворонцях 24.11.2008 р. відбулося пам'яткове погашення конверта з портретом художниці у візерунку штемпеля.

Незадовго до смерті М. Башкирцева записала у щоденнику «Я повернуся в Україну, коли на цій прекрасній землі настане пошана людських прав...». Повернулася вона, на жаль, тільки у вигляді філателістичного сувеніру.

Наприкінці 2008 р. видано конверт з портретом художника-іконописця Георгія Бострема (1884–1977), шведського походження, уродженця Єлисаветградської губернії, який після навчання в Одеській художній школі, Мюнхенській академії мистецтв, мандрівок по світу, зміни художньо-мистецького напрямку творчості замешкав у Криму. У мистецтвознавчих довідниках та українських енциклопедіях інформація про цього художника відсутня.

Пошта України вшанувала випуском конвертів з портретами імена художників, які мають відношення до України місцем свого народження, проживання і творчості, але у довідковій літературі з українського мистецтва їх прізвища не згадані: О. Сьмьоркін (1892–1953, конв. 2002 р.), Ф. Рубо (1856–1928, конв. 2006 р., штемпель 15.06.2006, Севастополь), Є. Кибрик (1906–1978, конв. 2005 р. з оригінальною маркою-ілюстрацією до роману Р. Роллана «Кола Бруньйон»), А. Коптєв (1926–1980, немаркований конверт, штемпель 20.03.2001, Долинська Кіровоградської обл.).

Інформація про художника В. Дядинюка (1900–1945), портрет якого поряд з репродукціями ікон надійшов у обіг 2000 р., також відсутня в довідкових виданнях України і міститься тільки в «Енциклопедії українознавства».

Художник І. Е. Грабар (1871–1960) українського походження, із Закарпаття, але усе творче життя прожив у Москві. У 1971 р. пошта СРСР видала конверт з його портретом, у 1972 р. в серії «Третьяковская галерея» вийшла марка з репродукцією його «Автопортрету в шубі», у 1974 р. — поштовий блок з репродукцією його картини «В. И. Ленин у прямого провода».

Невідомо, як би склалася доля видатного художника К. С. Малевича (1879–1935), який народився в Києві, навчався в Київській малювальній школі, за умов іншої історичної долі України. Марка з його портретом поряд з відомим «Чорним квадратом» видана 2000 р. в Росії.

До 150-річчя «Весни народів» у Польщі надійшла в обіг поштова марка з репродукцією картини В. Коссака (1857–1942) «Барикада у Львові. 1848».

Поза межами України творило немало українських художників, які усвідомлювали свою українськість. Шана деяким з них віддана й засобами філателії. Серед них — Яків Гніздовський. У 1990 р. на філателістичній виставці «Українпекс-90» (Гартфорд, США) діяв офіційний поштовий пам'ятковий штемпель з текстом англійською мовою: «Яків Гніздовський (1915–1985) — всесвітньо відомий митець-графік». На конверті — портрет художника та одна із його графічних композицій.

З нагоди 100-річчя поселення українців у Канаді її поштовим відомством у 1991 р. випущено 4 поштові мініатюри з репродукціями картин відомого художника Василя Курилика (1927–1977), нащадка буковинських емігрантів. Із шести картин серії «Український піонер», які постійно експонуються в Ніагарській картинній галереї, відтворено фрагменти панелей: «Темна ніч в Україні», «Перші початки піонера», «Це ваше. Йдіть і працюйте», «Піонер має вже поле, вигоду і достаток». На звороті конверта Першого дня (Едмонтон, 29.08.1991) відтворено 6 картин серії.

На сьогодні відомий і поза межами Польщі лемко, художник-самоук Никифор (Ференч, по матері Дровняк, 1895–1968). Пошта Польщі випустила

серію марок з репродукціями його малюнків (Штемпель Першого дня — «Малярство Никифора. Криниця, 10.07.1998») з пейзажами і будівлями, в тому числі з будівлею лемківської церкви.

У різних місцевостях України працював і творив польський художник Л. Вичулковський (1852–1936), у творчому здобутку якого (1910) на тлі карпатського пейзажу бачимо церкву св. Йоана Милостивого в с. Ямному колишнього Надвірнянського повіту на нинішній Івано-Франківщині (марка Польщі 1987 р.).

Засобами філателії можна представити численних художників Росії, Польщі, інших сусідніх країн, які черпали своє творче натхнення в пейзажах, побуті, історії України, але у філателії цим творам приділялось недостатньо уваги. Відомий портрет О. Дашковича (?–1535), військового діяча з боярського роду на Київщині, створений польським художником Яном Матейком (1838–1893, марка Польщі 1970-х рр.). Польський художник Ю. Хелмонський (1849–1914) чи не в Україні почерпнув тему для своєї картини «Журавлі» (1900, марка Польщі 1970-х рр.)? Портрет Г. Сковороди на марці 1972 р., виконаний на підставі гравюри П. Мещерякова першої половини ХІХ ст. На одній із марок Ізраїля — репродукція картини Й. Кузьковського «Бабин Яр. Остання дорога».

Опрацювання теми відтворення у філателії українського малярства та його творців, а також художників інших народів, чиї твори причетні до історії, краєвидів, побуту України, заслуговує на поширення. Поглиблення цієї теми значною мірою залежить від ініціативи та пропозицій Спілки художників України, ювілейних комітетів, дослідників мистецтва, окремих ентузіастів. Прикро, що філателія не вшанувала 200-річчя з дня народження І. М. Сошенка (1807–1876). У майбутньому подібні дати обходити не можна.